

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Філологічний факультет
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи: **Наталія МИХАЛЬЧЕНКО**

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОМПАРАТИВНЕ МОВОЗНАВСТВО

ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),
освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

2024 – 2025 навчальний рік

Розробник: Мікрюкова Катерина Олександрівна, старший викладач, кандидат
філологічних наук, старший викладач (Катерина МІКРІЮКОВА)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол №1 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри (Лілія РУСКУЛІС)
«26» серпня 2024 р.

Анотація

У процесі вивчення дисципліни «Компаративне мовознавство» розглядаються основи сучасної мовознавчої компаративістики. Дослідження компаративного мовознавства відбувається крізь призму чотирьох наукових парадигм: порівняльно-історичної, ареальної лінгвістики, лінгвістичної типології та контрастивної лінгвістики. Сфера компаративного мовознавства дуже широка і передбачає аналіз процедур реконструкції мови світу, встановлення еволюційних змін і закономірностей розвитку споріднених мов шляхом їхнього порівняння на різних етапах. Актуалізовано доробок українських мовознавців, які працювали в галузі компаративного аналізу. Курс виступає своєрідним продовженням низки лінгвістичних навчальних дисциплін і є логічним підсумком у цьому циклі. До важливих аспектів вивчення дисципліни належить постійна орієнтація студентів на професійне застосування знань.

Ключові слова: компаративне мовознавство, компаративістика, порівняльно-історичне мовознавство, ареальна лінгвістика, лінгвістична типологія, контрастивна лінгвістика.

Summary

In the process of studying the discipline «Comparative Linguistics», the basics of modern comparative linguistics are considered. The study of comparative linguistics takes place through the prism of four scientific paradigms: comparative-historical, areal linguistics, linguistic typology, and contrastive linguistics. The field of comparative linguistics is very broad and involves the analysis of procedures for the reconstruction of world languages, the establishment of evolutionary changes and patterns of development of related languages by comparing them at different stages. The work of Ukrainian linguists who worked in the field of comparative analysis has been updated. The course acts as a kind of continuation of a number of linguistic educational disciplines and is a logical conclusion in this cycle. One of the important aspects of studying the discipline is the constant orientation of students to the professional application of knowledge.

Key words: comparative linguistics, comparative linguistics, comparative-historical linguistics, areal linguistics, linguistic typology, contrastive linguistics.

1. Опис навчальної дисципліни
Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – створення відеолекції	Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки: 2	
Загальна кількість годин-90		Семестр 3	
		Лекції 10	
		Практичні, семінарські 20	
Тижневих годин для денної форми навчання: 6 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Ступінь магістра	Самостійна робота 60	
		Вид контролю: Іспит	

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. самостійна робота (33% / 67%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – створення відеолекції	Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки: 2	
Загальна кількість годин-90		Семестр 3	
		Лекції 4	
		Практичні, семінарські 8	
http://moodle.mdu.edu.ua/my/	Ступінь магістра	Самостійна робота 78	
		Вид контролю: Іспит	

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. самостійна робота (33% / 67%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Мета курсу – ознайомити студентів з основами сучасної мовознавчої компаративістики.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: ознайомити студентів з історією розвитку порівняльно-історичної лінгвістики; висвітлити питання порівняльної типології; проаналізувати основні компаративні дослідження сучасних мов; виробити вміння виконувати компаративний аналіз лексичних та граматичних особливостей української та інших слов'янських мов.

Передумови для вивчення дисципліни: зважаючи на те, що пропонований курс ставить за мету вивчення закономірностей розвитку і функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках із людиною, суспільством, історією та культурою, то й пов'язаний він з відповідними навчальними дисциплінами, а саме: «Загальне мовознавство», «Сучасна українська літературна мова», «Історія української та зарубіжної літератури», «Філософія», «Історія», «Новітні напрями сучасної лінгвістики» тощо.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з **3-х кредитів**.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знання та розуміння предметної галузі й розуміння професійної діяльності. Уміння оперувати сучасним категоріально-термінологічним апаратом мовознавства і літературознавства; знання найважливіших філологічних вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл.

ПРН 3. Знання фундаментальних дисциплін (методики навчання фахових дисциплін, теорії мови та літератури, лінгвофілософії) на діахронно-синхронному рівні як теоретичної бази дослідницької і прикладної діяльності в галузі мовознавства й літературознавства.

ПРН 7. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ПРН 9. Здатність до пошуку, оцінювання, інтерпретації та синтезу наукової інформації, отриманої з різних джерел.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Знання загальних питань із філософії науки, методології наукових досліджень та організації науки в Україні.

ЗК 2. Знання провідних тенденцій українського мовно-літературного процесу, основних концептуальних положень технологій філологічної освіти.

II. Фахові:

ФК 1. Набуття міцних знань із професійних дисциплін.

ФК 10. Володіння основними поняттями, концепціями і фактами сучасної мовознавчої і літературознавчої науки.

ФК 11. Володіння українською мовою на високому рівні й здатність оперувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.

ФК 17. Здатність самостійно проводити науково-дослідницьку роботу.

ФК 19. Володіння українською мовою на високому рівні й здатність оперувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.

ФК 20. Володіння методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних культурних контекстах.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Виникнення компаративістики

Тема 1. Промова сера Вільяма Джонса. Вивчення мови в часі (пошуки спільного джерела, започаткування методу). Принцип історизму. Фонологічні закони. Принцип аналогії. Синхронічне компаративне мовознавство. Діахронічне компаративне мовознавство. Становлення індоєвропейістики. Виникнення германістики. Зародження й розвиток романістики. Формування романських мов. Проблема методу мовознавства і питання періодизації порівняльно-історичного мовознавства. Передвісники порівняльно-історичного

мовознавства.Ф. Бопп, Р. Раск, Я. Грім, О. Востоков – основоположники нового напрямку мовознавства XIX ст. Становлення славістики. Місце В. фон Гумбольдта в історії світового мовознавства.

Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму. Філософія мови В. Вундта. Натуралістичний (біологічний) напрям у порівняльно-історичному мовознавстві. Психологічний напрям. Г. Штентайль як один із засновників лінгвістичного психологізму. Лінгвістично-філософські погляди О. Потебні. Історико-культурні течії в мовознавстві (Школа «Слів і речей», Школа «Естетичного ідеалізму»). І. Бодуен де Куртене і Казанська лінгвістична школа.

Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.

Тема 3. Ареальна лінгвістика, основні поняття (ареал, ізоглоса, діалект, територіальний говір, говірка, історико-культурна зона, мовний (діалектний) ландшафт). Дослідники ареальної лінгвістики. Завдання ареальної лінгвістики. Методи ареальної лінгвістики. Метод лінгвогеографії. Діалектні атласи. Мовний союз та мовний ареал. Сучасні проблеми ареальної лінгвістики. Ареальна лінгвістика як метод порівняльно-історичного вивчення мов. Ареальна класифікація мов. Прийоми лінгвогеографічного дослідження (картографування, культурно-історична інтерпретація, текстологічний прийом).

Тема 4. Лінгвістична типологія як наукова дисципліна, що здійснює порівняльне вивчення структурних і функціональних властивостей мов незалежно від характеру генетичних співвідношень між ними. Концептуально-функціональна класифікація мов. Загальна та конкретна лінгвістична типологія. Кількісна (квантитативна) морфологічна типологія. Зародження лінгвістичної типології. Інвентаризаційний напрям лінгвістичної типології. Синтаксична типологізація. Таксономічний напрям типологічних досліджень. Імплікаційна лінгвістична типологія. Домінантна лінгвістична типологія. Лінгвістична типологія когнітивного спрямування. Мови у просторовому і кількісному вимірі: предмет і завдання, ключові поняття, методи. Метод типологічних індексів.

Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.

Тема 5. Контрастивна (конфронтативна) лінгвістика як синхронно-порівняльне дослідження мовних систем. Мета, методи контрастивної лінгвістики. Дослідження К. Джеймса та Г. Гельбига. Актуальні проблеми контрастивної лінгвістики. Проблеми контрастивної лінгвістики у дослідженнях вітчизняних лінгвістів. Порівняння фонетичної, лексичної, граматичної та стилістичної систем української та англійської мов.

Тема 6. Теоретичні та прикладні завдання зіставного мовознавства. Предмет та об'єкт зіставного мовознавства. Співвідношення зіставного мовознавства та лінгвістичної типології. Зіставний метод. Дослідження В.Скалічки та В.Гака. Зародження зіставного мовознавства. Граматики європейських мов епохи Відродження (М. Варрона), давні глосарії та азбуковники («Кодекс Куманікус» XII ст., праця А. Навої «Суперечка двох мов»), перша граMATика церковнослов'янської мови «Адельфотес». Процедури зіставлення у словникарстві XVIII-XIX ст. Засадничі принципи зіставного мовознавства у Ш. Баллі. Проблеми зіставного мовознавства у дослідженнях вітчизняних лінгвістів.

4. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	усьо го	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Виникнення компаративістики						
Тема 1. Промова сера Вільяма Джонса. Вивчення мови в часі (пошуки спільного джерела, започаткування методу). Принцип історизму. Фонологічні закони. Принцип	15	2	2			11

аналогії. Синхронічне компаративне мовознавство. Діахронічне компаративне мовознавство. Становлення індоєвропейстики. Виникнення германістики. Зародження й розвиток романістики. Формування романських мов. Проблема методу мовознавства і питання періодизації порівняльно-історичного мовознавства. Передвісники порівняльно-історичного мовознавства. Ф. Бопп, Р. Раск, Я. Грім, О. Востоков – основоположники нового напрямку мовознавства XIX ст. Становлення славістики. Місце В. фон Гумбольдта в історії світового мовознавства.						
Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму. Філософія мови В. Вундта. Натуралістичний (біологічний) напрям у порівняльно-історичному мовознавстві. Психологічний напрям. Г. Штентайль як один із засновників лінгвістичного психологізму. Лінгвістично-філософські погляди О. Потебні. Історико-культурні течії в мовознавстві (Школа «Слів і речей», Школа «Естетичного ідеалізму»). І. Бодуен де Куртене і Казанська лінгвістична школа.	15	2	4			9
Усього:	30	4	6			20
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.						
Тема 3. Ареальна лінгвістика, основні поняття (ареал, ізоглоса, діалект, територіальний говір, говірка, історико-культурна зона, мовний (діалектний) ландшафт). Дослідники ареальної лінгвістики. Завдання ареальної лінгвістики. Методи ареальної лінгвістики. Метод лінгвогеографії. Діалектні атласи. Мовний союз та мовний ареал. Сучасні проблеми ареальної лінгвістики. Ареальна лінгвістика як метод порівняльно-історичного вивчення мов. Ареальна класифікація мов. Прийоми лінгвогеографічного дослідження (картографування, культурно-історична інтерпретація, текстологічний прийом).	15	2	2			11
Тема 4. Лінгвістична типологія як наукова дисципліна, що здійснює порівняльне вивчення структурних і функціональних властивостей мов незалежно від характеру генетичних співвідношень між ними. Концептуально-функціональна класифікація мов. Загальна та конкретна лінгвістична типологія. Кількісна (квантитативна) морфологічна типологія. Зародження лінгвістичної типології. Інвентаризаційний	15	2	4			9

напря́м лінгвістичної типоло́гії. Синтаксична типологізація. Таксономічний напря́м типологічних досліджень. Імплікаційна лінгвістична типологія. Домінантна лінгвістична типологія. Лінгвістична типологія когнітивного спрямування. Мови у просторовому і кількісному вимірі: предмет і задання, ключові поняття, методи. Метод типологічних індексів.						
Усього:	30	4	6			20
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.						
Тема 5. Контрастивна (конфронтативна) лінгвістика як синхронно-порівняльне дослідження мовних систем. Мета, методи контрастивної лінгвістики. Дослідження К. Джеймса та Г. Гельбіга. Актуальні проблеми контрастивної лінгвістики. Проблеми контрастивної лінгвістики у дослідженнях вітчизняних лінгвістів. Порівняння фонетичної, лексичної, граматичної та стилістичної систем української та англійської мов.	15	2	4			9
Тема 6. Теоретичні та прикладні завдання зіставного мовознавства. Предмет та об'єкт зіставного мовознавства. Співвідношення зіставного мовознавства та лінгвістичної типології. Зіставний метод. Дослідження В.Скалічки та В.Гака. Зародження зіставного мовознавства. Граматики європейських мов епохи Відродження (М. Варрона), давні глосарії та азбуковники («Кодекс Куманікус» XII ст., праця А. Навої «Суперечка двох мов»), перша граMATика церковнослов'янської мови «Адельфотес». Процедури зіставлення у словникарстві XVIII-XIX ст. Засадничі принципи зіставного мовознавства у Ш. Баллі. Проблеми зіставного мовознавства у дослідженнях вітчизняних лінгвістів.	15		4			11
Усього:	30	2	8			20
Разом:	90	10	20			60

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	усьо го	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	сп
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Виникнення компаративістики.						
Тема 1. Промова сера Вільяма Джонса. Вивчення мови в часі (пошуки спільного джерела, започаткування методу). Принцип історизму. Фонологічні закони. Принцип аналогії. Синхронічне компаративне	15	1	1			13

мовознавство. Діахронічне компаративне мовознавство. Становлення індоєвропейстики. Виникнення германістики. Зародження й розвиток романістики. Формування романських мов. Проблема методу мовознавства і питання періодизації порівняльно-історичного мовознавства. Передвісники порівняльно-історичного мовознавства. Ф. Бопп, Р. Раск, Я. Грімм, О. Востоков – основоположники нового напрямку мовознавства XIX ст. Становлення славістики. Місце В. фон Гумбольдта в історії світового мовознавства.						
Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму. Філософія мови В. Вундта. Натуралістичний (біологічний) напрям у порівняльно-історичному мовознавстві. Психологічний напрям. Г. Штентайль як один із засновників лінгвістичного психологізму. Лінгвістично-філософські погляди О. Потебні. Історико-культурні течії в мовознавстві (Школа «Слів і речей», Школа «Естетичного ідеалізму»). І. Бодуен де Куртене і Казанська лінгвістична школа.	15		2			13
Усього:	30	1	3			26
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.						
Тема 3. Ареальна лінгвістика, основні поняття (ареал, ізоглоса, діалект, територіальний говір, говірка, історико-культурна зона, мовний (діалектний) ландшафт). Дослідники ареальної лінгвістики. Завдання ареальної лінгвістики. Методи ареальної лінгвістики. Метод лінгвогеографії. Діалектні атласи. Мовний союз та мовний ареал. Сучасні проблеми ареальної лінгвістики. Ареальна лінгвістика як метод порівняльно-історичного вивчення мов. Ареальна класифікація мов. Прийоми лінгвогеографічного дослідження (картографування, культурно-історична інтерпретація, текстологічний прийом).	15	1	1			13
Тема 4. Лінгвістична типологія як наукова дисципліна, що здійснює порівняльне вивчення структурних і функціональних властивостей мов незалежно від характеру генетичних співвідношень між ними. Концептуально-функціональна класифікація мов. Загальна та конкретна лінгвістична типологія. Кількісна (квантитативна) морфологічна типологія. Зародження лінгвістичної типології. Інвентаризаційний напрям лінгвістичної типології. Синтаксична	15	1	1			13

типологізація. Таксономічний напрям типологічних досліджень. Імплікаційна лінгвістична типологія. Домінантна лінгвістична типологія. Лінгвістична типологія когнітивного спрямування. Мови у просторовому і кількісному вимірі: предмет і задання, ключові поняття, методи. Метод типологічних індексів.						
Усього:	30	2	2			26
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.						
Тема 5. Контрастивна (конфронтативна) лінгвістика як синхронно-порівняльне дослідження мовних систем. Мета, методи контрастивної лінгвістики. Дослідження К. Джеймса та Г. Гельбіга. Актуальні проблеми контрастивної лінгвістики. Проблеми контрастивної лінгвістики у дослідженнях вітчизняних лінгвістів. Порівняння фонетичної, лексичної, граматичної та стилістичної систем української та англійської мов.	15	1	1			13
Тема 6. Теоретичні та прикладні завдання зіставного мовознавства. Предмет та об'єкт зіставного мовознавства. Співвідношення зіставного мовознавства та лінгвістичної типології. Зіставний метод. Дослідження В.Скалічки та В.Гака. Зародження зіставного мовознавства. Граматики європейських мов епохи Відродження (М. Варрона), давні глосарії та азбуковники («Кодекс Куманікус» XII ст., праця А. Навої «Суперечка двох мов»), перша граMATика церковнослов'янської мови «Адельфотес». Процедури зіставлення у словникарстві XVIII-XIX ст. Засадничі принципи зіставного мовознавства у Ш. Баллі. Проблеми зіставного мовознавства у дослідженнях вітчизняних лінгвістів.	15		2			13
Усього:	30	1	3			26
Разом:	90	4	8			78

5. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Виникнення компаративістики.		
1.	Тема 1. Зародження компаративного мовознавства.	2
2.	Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму.	2
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.		
3.	Тема 3. Ареальна лінгвістика як напрям сучасного мовознавства.	2
4.	Тема 4. Лінгвістична типологія як особливий вид систематизації	2

	МОВ.	
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.		
5.	Тема 5. Порівняння фонетичної, лексичної, граматичної та стилістичної систем української та англійської мов.	2
	Усього:	10

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Виникнення компаративістики.		
1.	Тема 1. Зародження компаративного мовознавства.	1
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.		
3.	Тема 3. Ареальна лінгвістика як напрям сучасного мовознавства.	1
4.	Тема 4. Лінгвістична типологія як особливий вид систематизації мов.	1
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.		
5.	Тема 5. Порівняння фонетичної, лексичної, граматичної та стилістичної систем української та англійської мов.	1
	Усього:	4

6. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Виникнення компаративістики.		
1.	Тема 1. Виникнення компаративістики.	2
2.	Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму.	4
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.		
3.	Тема 3. Сучасні проблеми ареальної лінгвістики.	2
4.	Тема 4. Лінгвістична типологія: методи й напрями досліджень	4
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.		
5.	Тема 5. Актуальні проблеми контрастивної лінгвістики.	4
6.	Тема 5. Теоретичні та прикладні завдання зіставного мовознавства.	4
	Усього:	20

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Виникнення компаративістики.		
1.	Тема 1. Виникнення компаративістики.	1
2.	Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму.	2
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.		
3.	Тема 3. Сучасні проблеми ареальної лінгвістики.	1
4.	Тема 4. Лінгвістична типологія: методи й напрями досліджень	1
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.		
5.	Тема 5. Актуальні проблеми контрастивної лінгвістики.	1
6.	Тема 5. Теоретичні та прикладні завдання зіставного мовознавства.	2
	Усього:	8

7. Самостійна робота
Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Виникнення компаративістики.		
1.	Тема 1. Виникнення компаративістики. Опрацювання наукових джерел, висвітлення основних положень у вигляді презентацій. Побудова таблиці етапів і стадій розвитку мов світу, розроблених у праці “Про порівняльне вивчення мов стосовно різних епох їх розвитку” Вільгельма фон Гумбольдта	11
2.	Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму. Опрацювання наукових джерел, висвітлення основних положень у вигляді презентацій. Побудова порівняльної таблиці способів типологічних класифікацій мов світу братів Фрідріха та Августа Вільгельма Шлегелів, Августа Шлейхера, Вільгельма фон Гумбольдта.	9
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.		
3.	Тема 3. Сучасні проблеми ареальної лінгвістики. Опрацювання наукових джерел. Створення ментальних карт. Побудова логічних схем.	11
4.	Тема 4. Лінгвістична типологія: методи й напрями досліджень. Опрацювання наукових джерел. Підготовка фрагментів відеолекцій. Складання тестових завдань до теми.	9
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.		
5.	Тема 5. Актуальні проблеми контрастивної лінгвістики. Опрацювання наукових джерел. Побудова логічних схем. Зіставлення способів і засобів вираження граматичних категорій в українській та іноземній мовах.	9
6.	Тема 5. Теоретичні та прикладні завдання зіставного мовознавства. Опрацювання наукових джерел. Аналітичний огляд граматики європейських мов епохи Відродження. Створення мовознавчого словника.	11
Усього:		60

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Виникнення компаративістики.		
1.	Тема 1. Виникнення компаративістики. Опрацювання наукових джерел, висвітлення основних положень у вигляді презентацій. Побудова таблиці етапів і стадій розвитку мов світу, розроблених у праці “Про порівняльне вивчення мов стосовно різних епох їх розвитку” Вільгельма фон Гумбольдта	13
2.	Тема 2. Становлення натуралізму й психологізму.	13

	Опрацювання наукових джерел, висвітлення основних положень у вигляді презентацій. Побудова порівняльної таблиці способів типологічних класифікацій мов світу братів Фрідріха та Августа Вільгельма Шлегелів, Августа Шлейхера, Вільгельма фон Гумбольдта.	
Кредит 2. Ареальна лінгвістика та лінгвістична типологія.		
3.	Тема 3. Сучасні проблеми ареальної лінгвістики. Опрацювання наукових джерел. Створення ментальних карт. Побудова логічних схем.	13
4.	Тема 4. Лінгвістична типологія: методи й напрями досліджень. Опрацювання наукових джерел. Підготовка фрагментів відеолекцій. Складання тестових завдань до теми.	13
Кредит 3. Контрастивна лінгвістика та зіставне мовознавство.		
5.	Тема 5. Актуальні проблеми контрастивної лінгвістики. Опрацювання наукових джерел. Побудова логічних схем. Зіставлення способів і засобів вираження граматичних категорій в українській та іноземній мовах.	13
6.	Тема 5. Теоретичні та прикладні завдання зіставного мовознавства. Опрацювання наукових джерел. Аналітичний огляд граматик європейських мов епохи Відродження. Створення мовознавчого словника.	13
	Усього:	78

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Створення відеолекції з актуальних питань компаративного мовознавства.

Основне завдання цього виду діяльності – навчити студентів описувати й аналізувати мовні явища, використовуючи різноманітні наукові джерела.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання

конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, екзамен) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Оцінка «відмінно» виставляється тоді, коли відповідь вважається повною, тобто в ній містяться визначення всіх понять, про які йдеться в питанні, проаналізовано об'єкт аналізу, охарактеризовано його семантичні та структурні ознаки. Відповідь повинна бути чіткою і послідовною, супроводжуватися достатньою кількістю прикладів зі слов'янських мов.

Студенту виставляється *дуже добре* ставиться за виконання 75 % усіх завдань, якщо він у достатній мірі оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти, формулює та обґрунтовує нескладні висновки.

Студенту виставляється *добре*, якщо студент у достатній мірі оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти, формулює та обґрунтовує нескладні висновки; може дати порівняльну характеристику мовних явищ, дає визначення поняттям; самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; встановлює синхронність подій у межах курсу, але допускає несуттєві неточності; незначні мовні огріхи. У ході відповіді він розкриває питання, проте не завжди наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу.

Студенту виставляється *достатньо*, якщо він володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, поверхово і фрагментарно або володіє частиною навчального матеріалу, уміє застосовувати знання в стандартних ситуаціях, але порушує послідовність і логічність викладу думок. У відповіді трапляються суттєві мовні помилки.

Оцінка за виконання *індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи* виставляється з урахуванням таких параметрів. Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти** за 3 крд.

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

Поточне тестування та самостійна робота						Контрольна робота	Накопичувальні бали/ Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	30	300/100
45	45	45	45	45	45		

10. Засоби діагностики

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати, наукові проєкти), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література

Базова

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень: підруч. К.: Видавничий центр «Академія», 2008. 240 с.
2. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства: навч. посіб. К.: Вища школа, 1991. 231 с.
3. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: навч. посіб. для студентів. К.: «АртЕк», 1996. 224 с.
4. Довбня Л., Товкало Т. Історія українського мовознавства: навч. посіб. в іменах. Переяслав-Хмельницький, 2018. 171 с.
5. Дорошенко С.І. Загальне мовознавство: навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.
6. Зеленько А. С. З історії лінгвістичних вчень. Луганськ : Альма-матер, 2002. 226 с.
7. Зеленько А.С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних вчень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови: посібник. Луганськ : Альма-матер, 2002. 283 с.
8. Зеленько А.С. Загальне мовознавство : навч. посіб. К. : Знання, 2011. 380 с.
9. Кириченко Г. С., Кириченко С. В., Супрун А.П. Нариси загального мовознавства: у 2 ч.: навч. посібник /За ред. А. П. Супрун. К. : Ін Юре, 2008. Ч. 1. 168 с.
10. Кириченко Г. С., Кириченко С. В., Супрун А.П. Нариси загального мовознавства: у 2 ч.: навч. посіб. /За ред. А. П. Супрун. К. : Ін Юре, 2008. Ч. 2. 224 с.
11. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підруч. К. : Академія, 2010. 464 с.
12. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Вид. центр «Академія», 2006. 424 с
13. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 843 с.
14. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. К. : Наукова думка, 1998. 324 с.
15. Удовиченко Г. М. Загальні питання мовознавства. К. : Вища школа, 2001. 247 с.

Додаткова

1. Алефіренко М., Безкишкіна М. Порівняльна граматики слов'янських мов. Київ, Наукова думка, 1987. 296 с.
2. Білецький А. Сучасне порівняльно-історичне мовознавство (проблеми та аксіоми) / А. Білецький. *Studia linguistica*. 2012. Вип. 6(1). С. 5-16. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2012_6\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2012_6(1)_5).
3. Брицин М., Жовтобрюх М., Майборода А. Порівняльна граматики української і російської мов. К.: Вища шк., 1978. 270 с.
4. Буніятова І.Р. Порівняльне мовознавство: цілі, завдання, перспективи розвитку. URL: <https://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/323/297>
5. Верба Л.Г. Порівняльної лексикології англійської та української мов. Вінниця: Нова Книга, 2008.
6. Глущенко В.А. Лінгвістичний метод і його структура. *Мовознавство*. 2010. № 6. С. 32–44.
7. Глущенко В.А. Порівняльно-історичний метод в українському та російському мовознавстві XIX ст. – 30-х рр. XX ст. : монографія. Міністерство освіти і науки України, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2017. 255 с.
8. Жиденко Т. Контрастивна лінгвістика як синхронно-порівняльне дослідження мовних систем. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.087>
9. Історія українського мовознавства (друга половина XX ст.): Хрестоматія / упорядник В. В. Денисюк. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 266 с
10. Конспект лекцій з дисципліни «Порівняльна граматики англійської та української мов» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі

спеціальності 035 «Філологія». Кам'янське : ДДТУ, 2023. 70 с.

11. Корбозерова Н.М. Завдання сучасної лінгвістичної типології та контрастивної лінгвістики (на прикладі зіставлення іспанської та української мов). URL: <https://semantics.knu.ua/article/view/272>

12. Космеда Т. Актуальні проблеми українського мовознавства на сторінках журналу *Studia Ucrainica Varsoviensia*: оглядовий опис (2013–2022: до 10-літнього ювілею). URL: <https://doi.org/10.31338/2299-7237suv.11.14>

13. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі. *Дивослово*. 2003. № 5. С. 24–29.

14. Левицький А. Українська зіставна лексикологія початку ХХІ століття: перспективні напрями. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/1082/1/06laespn.pdf>

15. Олексенко В.П. Мовознавчі погляди І. Огієнка в контексті розвитку української лінгвістичної думки ХХ сторіччя : Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. *Серія філологічна: науковий збірник. Кам'янець-Подільськ, 2016. Вип. 13. С. 150–162.*

16. Пентиліук М.І., Гайдаєнко І.В. Методичні розробки з курсу «Загальне мовознавство» (Лінгвістичні концепції Ф. де Соссюра). Херсон : ХДУ, 2003. 32 с.

17. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Конспект лекцій, ступінь бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. Ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін; І.Ю. Сіняговська. Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2019. 149 с.

18. Рудківський ОП Деякі аспекти зіставного вивчення фонологічних систем германських та слов'янських мов. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 53. С. 204–206. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/4361/1/78.pdf>

19. Селігей П.О. Міжнародні та світові мови: критерії, рейтинги, прогнози. *Мовознавство*. 2021. № 5. С.17–33.

20. Тищенко К.М. Загальна структура лінгвістичних знань. *Мовознавство*. 1989. № 6. С. 47–52.

13. Інформаційні ресурси

1. Корнева Н.А. Загальне мовознавство : методичні рекомендації з навчальної дисципліни. Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2018. 156 с. (репозитарій)

2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підруч.. К. : Академія, 2010. 464 с. (5 екз.)

3. Рускуліс Л.В., Баденкова В.М., Корнієнко І.А. Корпус типових навчальних програм: метод. посіб. / за заг. ред. Рускуліс Л.В. Миколаїв : Іліон, 2021. 273 с. (2 екз.)

4. Мікрюкова К.О. Загальне мовознавство : навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2024. 86 с. (5 екз.)

5. Рускуліс Л.В., Баденкова В.М., Корнієнко І.А. Корпус навчально-методичних матеріалів: мовознавчий та історико-лінгвістичний цикли: навч.-метод. посіб. Миколаїв: Іліон, 2020. 458 с. (5 екз.)

6. Рускуліс Л.В., Баденкова В.М., Корнієнко І.А. Корпус типових навчальних програм. Частина І : навч.-метод. посіб. Миколаїв, 2019. 183 с. (2 екз.)

7. Рускуліс Л.В., Ситченко А.Л., Баденкова В.М., Корнієнко І.А., Родіонова І.Г., Мхитарян О.Д. Корпус типових навчальних програм: метод. посіб. Миколаїв: Іліон, 2021. 273 с. (3 екз.)